

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk i åk 5, vt 2009

Lärarna i åk 5 har också denna vår varit flitiga att skicka in lärarenkäter. I år fick vi in 2046 stycken enkäter från ämnesprovet. Under våren 2009 har vi genomfört intervjuer och samtal med lärare. Sammanställningen grundar sig på dessa enkäter, intervjuer och samtal.

Provet som helhet tycks ha tilltalat en majoritet av lärarna (61 %) som beskriver det som ”Bra, därför att det var varierande” och ”att det kändes heltäckande.” Ytterligare en stor andel lärare (34 %) anger att provet var ”ganska bra, därför att det var varierande.” Ett par lärare har även uttryckt att provet var bra därför att ”eleverna gillade det!” och att en del till och med blev så inspirerade att de ”ville fortsätta läsa.”

De båda läsproven, delprov A och B har överlag mottagits väl. I enkäterna efter proven 2007 och 2008 efterfrågades fler läsförståelsefrågor något som vi också har arbetat för att tillmötesgå. Flera kommentarer tar upp att det var bra att det var fler frågor än tidigare år. Båda delproven ansågs av 96 % av lärarna som lagom krävande. För delprov B kommenterade dock en del att de ansåg faktatexten som något lättare än den skönlitterära texten i delprov A. En lärare lyckades dock väl sammanfatta vårt resonemang kring texten ”Faktatexter är oftast svårare för eleven att förstå. Om inte ämnet i texten är bekant för eleven kan det vara svårt med alla nya faktaord. Därför kändes uppgiften lagom krävande.”

För båda läsproven återfinns ett par kommentarer om att texterna var komplicerade för elever som läser svenska som andraspråk. Inför varje prov prövas alla texter i både svenska och svenska som andraspråk. En referensgrupp som består av lärare i båda ämnena har bedömt att texterna fungerar som underlag för att mäta mot målen. I instruktionen för hur delproven kan anpassas för elever som läser svenska som andraspråk ges utrymme för att förklara ord i texten under förberedelsearbetet. Det är också något som många lärare har använt sig av.

De båda skrivproven, delprov C och D, har även de mottagits väl. Flera lärare har varit positiva till att det fanns två skrivuppgifter till varje delprov att välja mellan. Vidare påpekade flera lärare att det var ”Bra, därför att [eleverna] redan hade en text att utgå ifrån som inspirationskälla.” Även uppgifternas relevans är en återkommande kommentar i enkäten där flera kommenterat att det är ”Bra, därför att ämnena engagerar eleverna och de har egna upplevda erfarenheter att referera till.” En kommentar som återkommer till delprov C är dock att flera elever har valt att skriva beskrivande istället för berättande.

Bedömningen av skrivuppgifterna är även det en fråga som tas upp i enkäterna. Var ska gränsdragningen göras? Och hur ser man till att det blir så rättvist bedömt som möjligt? En återkommande önskan är att antalet elevtextexempel ska utökas för att ge än mer stöd för bedömningen. Idag ingår 15 elevtexter med kommentarer, en ökning i jämförelse med den förra pärmen. Det förändrade bedömningsunderlaget *Kvalitet i elevtext* har enligt

lärarenkäten blivit ett starkare stöd för bedömningen av elevernas skrivuppgifter än tidigare år. Flera lärare har också nämnt det stöd de har fått av varandra vid sambedömning av elevtexter både inom den egna skolan och i utbyte skolor emellan.

Det muntliga delprov E tas i flera enkäter upp som problematiskt vad gäller möjligheterna att genomföra provet. En återkommande kommentar är att "Gruppen var för stor (resurserna räcker inte till för att göra små grupper)" eller att delprovet gick dåligt därför att "man inte hann med att lyssna på alla." Trots de svårigheter som beskrivs med själva genomförandet av det muntliga delprovet återfinns i lärarenkäterna även positiva kommentar från lärare där man på skolan har lyckats organisera det muntliga delprovet.

"Bra, därför att alla var väldigt engagerade och tyckte det var spännande. De hade aldrig funderat på det här sättet. När andra berättade fick de andra aha-upplevelser som "ja, det har du rätt i, så tänkte inte jag" o.s.v. OBS! Intressanta bilder och dikter – det gav mycket!"

På en annan skola hade en lärare tagit över klassen så att svenskläraren kunde hämta två elever för att genomföra provet med dem enskilt. Svenskläraren kommenterar upplägget genom att beskriva hur hon fick sitta koncentrerat med två elever i taget. Hon menade att om man slår ut de tio minuter per person som delprovet tog att genomföra på ett år så är det "en kort stunds uppmärksamhet som varje elev får". Ytterligare en lärare redogör för hur de "var två som gick runt och lyssnade på eleverna och /.../ hann höra samma elevpar flera gånger under uppgiften."

Arbetet med det muntliga delprovet har även bidragit till funderingar kring hur man kan stötta talängsliga elever. En lärare beskriver att hon har låtit "de talängsliga eleverna få välja två andra elever som han/hon ville prata med". Läraren har därefter försökt att para ihop elever på ett sådant sätt att den talängsliga elevens önskan blivit uppfylld. Hon menade vidare att det "kan vara bättre för talängsliga elever att arbeta i par eftersom läraren kan stötta som samtalspartner om gruppen är liten."

Gruppuppgiften som är gemensam med matematiken är inte obligatorisk. De lärare som har genomfört den anger, precis som tidigare år, att eleverna gillade att arbeta i grupper och att det blev intressanta diskussioner. För denna uppgift återkommer även kommentaren om svårigheter med organisationen för att hinna lyssna på alla elever.

En ny fråga till lärarna i årets enkät berör hur lärare arbetar med bedömningen av de olika delproven. Trots lärarnas positiva kommentarer om sambedömning och en del goda exempel där lärare från olika skolor samarbetar kring bedömning visar resultaten att lärarna ofta genomför bedömning av elevprestationer helt ensamma. För delproven som prövar läsförmåga är det 49 % av lärarna som bedömt samtliga elevprestationer helt ensamma. För delprovet som prövar muntlig förmåga har 56 % av lärarna ensamma bedömt elevprestationen. För delproven som prövar skrivförmåga är det vanligare med sambedömning men i 25 % har lärarna helt ensamma stått för bedömningen av elevernas skrivande.

Frågor och svar

Måste alla elever göra ämnesprovet?

– Enligt regeringsbeslut ska ämnesproven i grundskolan användas av läraren i slutet av år 5. I det fall man bedömer att eleven inte har någon rimlig chans att klara ett prov eller ett delprov på grund av sina stödbehov bör man diskutera om eleven kan genomföra provet eller delprovet. Så långt det är möjligt överväger läraren hur provsituation och prov kan anpassas så att eleven ändå kan vara med. För vissa elever kan det vara ett sätt att visa kunskapskvaliteter som de i övrigt inte visat. Gäller det t.ex. en nyanländ elev med utländsk bakgrund kan det vara orimligt att låta eleven genomföra provet i svenska/svenska som andraspråk. (www.skolverket.se > prov och bedömning > frågor och svar > Nationella prov - frågor och svar)

Varför finns inga rader i enkäten?

– Eftersom enkäten inte kan utgöra fler sidor än vad den gör idag har vi inte möjlighet att lägga till rader eftersom det i sin tur skulle utöka enkäten med ett par sidor.

Varför finns inte rättstavning, hörförståelse och ordkunskap med i provet?

– Provet kan inte omfatta alla mål för årskursen och därför har läsförmåga, skrivförmåga och muntlig förmåga fokuserats i provet. När läraren ser elevernas texter kan hon göra en notering om hur elevens stavning fungerar för att i de fall då det behövs arbeta vidare med detta område. Även ordkunskap kan noteras i elevernas texter. Läraren kan notera om en elev varierar sitt sätt att uttrycka sig eller om eleven använder sig av samma ord. Noteringen kan sedan bli ett underlag för att arbeta vidare med ordkunskap. Även läsförståelseuppgifterna i provet kan visa på elevernas ordkunskap. Hörförståelsen provas inte i provet eftersom kursplanemålen inte tar upp den punkten.

Läsa med flyt är ett mål – varför finns inte det med i den muntliga matrisen?

– Vi har tagit med förmågan att läsa med flyt i uppgiften i Delprov E och förmågan kan noteras i kunskapsprofilen. Eftersom bedömningsunderlaget *Kvalitet i samtal* i första hand rör samtalet har vi valt att inte foga in läsa med flyt som ett kriterium för samtalet.

Varför är inte lästexterna inlästa för år 5?

– Eftersom provet ska pröva läsförmågan hos eleverna är det ett val vi har gjort att inte läsa in texterna till provet. Meningen med att inte använda sig av inlästa texter är just att provet ska kunna ha en diagnostisk funktion och kunna användas på det sättet i de fall då eleverna ännu inte har nått målen. Läs gärna om hur man kan anpassa provet för lässvaga elever på sidan 5 i provpärmerna.

Varför är det samma prov för svenska och svenska som andraspråk?

– Eftersom kursplanen i svenska och svenska som andraspråk i stort sett har samma mål är det ett och samma prov. Instruktionen för genomförandet ger lärarna förslag på hur texter kan förberedas och bedömningsanvisningarna är delvis olika.